

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ДАВИДЮК АЛЬОНА АНАТОЛІВНА

УДК 368:338.43

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____Альона ДАВИДЮК

Керівник роботи:
Віленчук Олександр Миколайович
д. е. н., професор

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, д. е. н., професор МИКИТЮК Валерій Мар'янович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № ____ від «____» червня 2025 р.

В. о. завідувача кафедри фінансів і кредиту _____ Лариса НЕДІЛЬСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ДАВИДЮК АЛЬОНА АНАТОЛІВНА** захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА

«____» червня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Давидюк А. А. Проблеми та напрями вдосконалення аграрного страхування в Україні – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа і страхування». – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методологічні основи розвитку аграрного страхування. Проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку аграрного страхового ринку України за період 2020–2024 рр. Особлива увага приділена питанням впровадження інноваційних підходів для розширення страхового покриття потенційних ризиків, пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: аграрне страхування, аграрні ризики, страхові премії, страхові виплати, параметричне страхування, цифрові інструменти.

ANNOTATION

Davydiuk A.A. Problems and directions of improving agricultural insurance in Ukraine – Qualification work in the form of a manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 072 – «Finance, banking and insurance». – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The qualification work examines the theoretical and methodological foundations of the development of agricultural insurance. The current state and trends in the development of the agricultural insurance market of Ukraine for the period 2020–2024 are analyzed. Particular attention is paid to the issues of implementing innovative approaches to expand insurance coverage of potential risks associated with the production of agricultural products.

Keywords: agricultural insurance, agricultural risks, insurance premiums, insurance payments, parametric insurance, digital tools

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ	8
СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	8
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	15
Висновки до розділу 2	20
РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗШИРЕННЯ СТРАХОВОГО ПОКРИТТЯ ПОТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИРОБНИЦТВОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	21
Висновки по розділу 3	25
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Аграрне страхування посідає вагомую роль у системі управління ризиками сільськогосподарського виробництва, забезпечуючи фінансову стійкість аграрних підприємств. В умовах зростання ризиків, пов'язаних із кліматичними змінами, економічною нестабільністю та воєнними подіями, існує об'єктивно потреба у використанні системи аграрного страхування з урахуванням новітніх інструментів управління ризиками. Саме тому важливим завданням є пошук інноваційних підходів до розширення страхового покриття потенційних ризиків, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-методичні засади розвитку аграрного страхування висвітлені у наукових працях: Ю. Алексерової, В. Борисової, О. Віленчука, О. Зорі, О. Лобової, М. Маліка, О. Козьмько, Т. Кривошлик, О. Слободенюка, І. Шубенко та ін. Натомість динамізм генерування ризиків в аграрному секторі має прогресуючу траєкторію розвитку, що зумовлює необхідність їх страхування.

Метою кваліфікаційної роботи є виявлення проблем та напрямів аграрного страхування задля протидії потенційним ризикам. Для реалізації визначеної мети потрібно розв'язати наступні завдання:

- обґрунтувати теоретичні та методологічні основи функціонування ринку аграрного страхування;
- визначити ключові тенденції розвитку аграрного страхування в Україні;
- реалізувати порівняльну характеристику між класичними та індексними страховими послугами з позиції забезпечення надійного страхового захисту аграріїв;
- сформулювати авторські пропозиції стосовно покращення ефективності роботи системи аграрного страхування в Україні.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес розвитку аграрного страхування в Україні. Предметом дослідження є

комплекс теоретико-методичних та практичних аспектів, що стосуються розвитку страхових відносин у аграрній галузі України.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи було застосовані різні методи наукового дослідження, зокрема *абстрактно-логічний* – для вивчення сутності аграрного страхування; аналізу та статистики – для розкриття сучасних тенденцій розвитку страхування аграрної продукції; *метод Монте Карло* – з метою прогнозування основних показників розвитку національного ринку аграрного страхування; *графічний* – для наочного представлення результатів дослідження.

Практичне значення результатів дослідження. Результати дослідження мають прикладне значення та можуть знайти практичне застосування у щодо позиціонування індексних страхових продуктів потенційним страхувальникам.

Інформаційна база дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися різні нормативно-правові акти України у сфері страхування, офіційна статистика Державної служби статистики, звіти НБУ, звіти страхових компаній, а також наукові публікації закордонних та вітчизняних дослідників.

Публікації автора з тематики дослідження. Ключові ідеї дослідження знайшли відображення у виступах автора на наукових конференціях:

1.«Роль та значення страхування у мінімізації сільськогосподарських ризиків». Розвиток фінансово-економічних відносин у суспільстві в умовах прояву фінансових ризиків: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Кам'янець-Подільський, 04 квітня 2025 року). Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2025.

2. «Сучасні тенденції розвитку аграрного страхування в Україні». Матеріали науково-практичної студентської конференції «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2025 р.). Житомир. Поліський національний університет.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг становить 30 сторінок друкованого тексту. Робота містить 7 таблиць та 3 рисунки. Список використаних джерел налічує 46 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

У сучасних умовах аграрний сектор України посідає одну з ключових ролей в економіці держави. Разом із тим, діяльність сільськогосподарських виробників супроводжується різноманітними ризиками (природо-кліматичними, антропогенними, військовими фінансово-економічними та ін.) Це обумовлює необхідність формування ефективної системи страхового захисту, здатної забезпечити стабільність аграрного виробництва та підвищити фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств. Звідси постає необхідність у широкому використанні аграрного страхування як одного з основних механізмів управління ризиками. Дослідження теоретико-методологічних засад формування страхових відносин забезпечення в аграрному секторі є актуальним завданням у контексті формування сталої моделі розвитку сільського господарства України.

Відповідно до Закону України «Про страхування» статті 1, страхування розглядається, як «правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками страхових премій (платежів, внесків), доходів від розміщення коштів таких фондів та інших доходів страховика, отриманих згідно із законодавством»[31].

У наукових працях економічний зміст поняття «аграрне страхування» розкривається в різних інтерпретаціях. Зокрема О. Зоря зазначає, що аграрне страхування забезпечує ефективну взаємодію між державними структурами та

учасниками ринку для підвищення результативності агровиробництва й добробуту населення [17, с. 14]. О. Слободянюк визначає його як надійний засіб управління ризиками в сільськогосподарському господарстві, що узгоджує інтереси усіх сторін, гарантуючи компенсацію втрат сільгоспвиробникам, повернення позик кредитним установам та стабільність продовольчої безпеки для держави. О. Лобова розглядає аграрне страхування як форму економічних відносин, де страховики приймають на себе ризики аграрних виробників, котрі сплачують внески для захисту від матеріальних та фінансових втрат [23].

Аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що аграрне страхування це система фінансового захисту аграрних виробників від збитків, пов'язаних з несприятливими природними явищами, хворобами рослин і тварин, техногенними та іншими ризиками, які можуть вплинути на обсяг та якість врожаю або продуктивність тваринництва. Даний сегмент страхування враховує специфіку аграрного сектору та має на меті зміцнення його стабільності й підвищення конкурентоспроможності.

Аграрне страхування виступає одним з сучасних фінансово-економічним інструментом, спрямованого на забезпечення стабільного та передбачуваного функціонування сільського господарства. Одним із його важливих завдань є досягнення балансу між інтересами різних учасників ринку – аграрних виробників, страхових компаній, кредиторів – та держави, яка зацікавлена у стабільному функціонуванні аграрної сфери [6].

Стимули для активного розвитку страхування в сільському господарстві зумовлені низкою об'єктивних причин. По-перше, аграрний сектор має виняткове значення як для продовольчого забезпечення населення, так і для постачання сировини обробній промисловості. Його стабільність впливає на економічну та соціальну безпеку країни. По-друге, аграрне виробництво потребує постійного й масштабного інвестування, до складу якого входять як матеріальні ресурси (насіння, добрива, ЗЗР, паливо), так і витрати на працю. Всі ці елементи створюють високовартісний виробничий цикл, який вимагає

надійного страхового захисту від можливих втрат. По-третє, сільське господарство є однією з найбільш вразливих галузей щодо впливу природних факторів. Відхилення від сприятливих кліматичних умов, посухи, надмірні опади, захворювання рослин і тварин, нашествия шкідників чи стихійні явища можуть завдати суттєвих збитків. Така залежність від погодних й екологічних умов обумовлює потребу в ефективному механізмі компенсації ризиків, яким і виступає аграрне страхування [2]. Таким чином, розвиток системи аграрного страхування – це не просто економічна доцільність, а стратегічна необхідність, що дозволяє зміцнити позиції агросектору та встановити підґрунтя для сталого розвитку в умовах посилення викликів та ризиків.

Визначальним фактором розвитку аграрного страхування зумовлене наявністю широкого спектра ризиків, які можуть спричинити значні матеріальні й нематеріальні втрати. У зв'язку з цим виникає потреба у виокремленні основних ризиків, які покриваються страхуванням. Формування ефективної системи взаємодії між учасниками страхових правовідносин у сільському господарстві передбачає чітке окреслення ключових елементів цього процесу. Зокрема, мова йде про визначення основних суб'єктів та об'єктів страхування, перелік потенційних ризиків та страхових подій, встановлення розміру страхових сум, тарифів, а також механізмів компенсації завданих збитків.

Різноманітність форм та підходів до організації страхового захисту в сільськогосподарському виробництві свідчить про необхідність систематизації його основних напрямів. З урахуванням специфіки аграрної діяльності та характеру ризиків, які виникають у цій сфері, доцільно виокремити три основні категорії аграрного страхування: страхування майнових ризиків, особисте страхування та страхування відповідальності, що зображені на рисунку 1.1.

У сфері аграрного страхування страхові компанії зазвичай виокремлюють класичні (традиційні) та індексні страхові продукти [17, с. 255]. Класичні страхові продукти є найбільш традиційними для страхувальників, оскільки їхній принцип базується на оцінці фактичних збитків, що виникають у результаті

конкретного страхового випадку. Це означає, що фермер, наприклад, після пошкодження врожаю через град чи посуху, має надати докази фактичних втрат, які потім будуть оцінені страховою компанією.

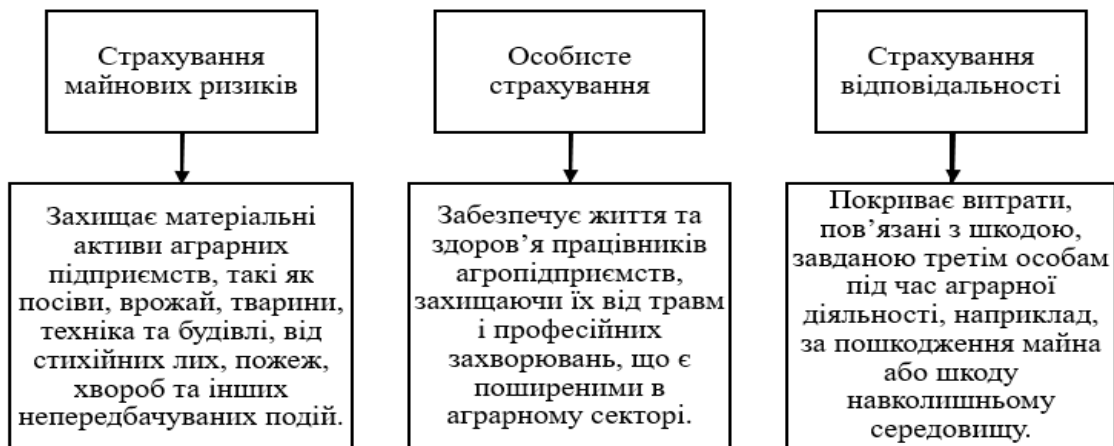

Рис.1.1. Варіанти страхового покриття потенційних ризиків в аграрній сфері

Джерело: адаптовано на основі [23].

Індексні страхові продукти є новітнім і більш інноваційним підходом у аграрному страхуванні. На відміну від класичних, вони не залежать від безпосередньої оцінки фактичних збитків, а базуються на об'єктивних індексах, які можуть включати погодні умови, рівень врожайності або інші природні фактори. Наприклад, такий індекс може вимірювати кількість опадів або середню температуру в певному регіоні протягом певного періоду. Якщо ці індекси виходять за межі встановлених нормативів, здійснюється відшкодування збитків, що спрощує процес страхування [36].

Аграрне страхування є важливим механізмом захисту фермерів від різноманітних ризиків, пов'язаних із погодними умовами, природними катастрофами та іншими факторами. Вони мають суттєві відмінності у підходах до оцінки збитків та виплати компенсацій. У цьому контексті важливо зрозуміти, як саме ці продукти відрізняються між собою і який з них є найбільш ефективним для конкретних умов агровиробництва[25]. У таблиці 1.1 представлено основні послуги, що позиціонуються на ринку аграрного страхування.

Таблиця 1.1

Ключові відмінності між класичними та індексними аграрними страховими послугами

Класичні		Індексні	
Переваги	Недоліки	Переваги	Недоліки
Доступ до широкого комбінованого покриття ризиків	Висока вартість страхових послуг	Спрощений процес надання страхових послуг	Наявність «базового» ризику, що ускладнює виплату страхових відшкодувань
Можливість вибору ризиків для страхування (від 1 до 25)	Висока ймовірність реалізації страхових ризиків та підвищена збитковість страхової суми	Зниження вартості страхового захисту	Вірогідність індексу може викликати сумніви щодо правильності визначення страхової події
Поширення захисту на третіх осіб (вигодонабувачів)	Ускладнена процедура встановлення факту настання страхової події	Усунення проблеми асиметрії інформації у страхових відносинах	Низький рівень інфраструктурної підтримки страхового процесу

Джерело: власні дослідження.

Багаторічна практика функціонування ринків сільськогосподарської продукції, свідчить про використання системи аграрного страхування в багатьох країнах світу. Однак варто зазначити що у світовій практиці використовуються різноманітні моделі страхового захисту (табл. 1.2.).

В умовах воєнного часу для аграрного бізнесу ймовірність настання різноманітних ризиків суттєво підвищується, що значно ускладнює процес виробництва та транспортування сільськогосподарської продукції. Для того, щоб ефективно протидіяти з аграрним ризикам та зберегти стійкість сектору, важливою є державна фінансова підтримка.

Система державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції передбачає надання товаровиробникам субсидій з держбюджету для відшкодування до 50% вартості страхової премії (платежу), нарахованої за договорами страхування відповідно до вимог Закону України «Про страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою».

Таблиця 1.2

**Специфічні особливості організації систем
аграрного страхування в різних країнах світу**

Країна	Учасники системи аграрного страхування	Основні заходи спрямовані на розвиток аграрного страхування
США	Федеральна корпорація страхування врожаю, Департамент сільського господарства, страхові компанії, товариства взаємного страхування	• Співфінансування державою до 50% вартості страхових премій • Надання розширеного страхового покриття для учасників відповідної програми • Здійснення державного нагляду за процесами перестрахування • Розміщення понад 40% перестрахованих ризиків у закордонних страхових структурах
Канада	Державна корпорація страхування аграрних ризиків, страхові компанії, товариства взаємного страхування	• Надання фермерам можливості здійснювати субсидовані накопичення • Гарантування рівня доходу не нижче 70% від середнього показника за останні три роки • Організація та контроль державою перестрахування понад 40% ризиків на зовнішніх ринках
Португалія	Держава, приватні страхові компанії	• Держава здійснює субсидування страхування та забезпечує перестрахування ризиків на міжнародному рівні • Приватні страхові компанії відповідають за розробку страхових продуктів, контроль за їх впровадженням і покриття ризиків, не охоплених державною підтримкою.
Італія, Франція, Австрія, Німеччина	Держава, товариства взаємного страхування, страхові компанії	• Страхові компанії займаються розробленням інноваційних продуктів у сфері аграрного страхування • Держава здійснює регуляторний нагляд за системою страхового та перестрахового забезпечення аграрного сектору
Іспанія	Державне агентство аграрного страхування, страхові компанії, Консорціум компенсації, Федерація сільськогосподарських кооперативів	• Затвердження щорічного плану аграрного страхування, який включає перелік сільськогосподарських культур і тварин, а також обсяги фінансування з державного бюджету • Фінансова та організаційна підтримка страхових компаній через функціонування аграрного страхового пулу • Забезпечення захисту інтересів фермерів шляхом розвитку сільськогосподарських кооперативів

Джерело: адаптовано на основі даних [43].

Реалізація положень даного Закону, сприятиме розширенню страхового покриття сільськогосподарських ризиків та посиленню страхового захисту аграріїв. Розвиток аграрного страхування формується під впливом багатьох факторів, зокрема: використання сучасних технологій, таких як роботизація та

точне землеробство, а також застосування різних моделей страхування, зокрема індексного та класичного. Не менш важливим аспектом є розроблення інноваційних продуктів, удосконалення нормативної бази та проведення досліджень щодо впливу кліматичних змін на сільське господарство.[8, с. 256]

Отже, в умовах воєнного часу аграрний сектор потребує особливої уваги до управління ризиками, що загрожують стабільності виробництва та логістики. Державна фінансова підтримка страхування є важливим механізмом забезпечення стійкості сільського господарства. Подальший розвиток аграрного страхування має базуватись на впровадженні інноваційних продуктів, адаптованих контексті нинішніх викликів, таких як військові загрози та кліматичні зміни.

Висновки до розділу 1

1. Аграрне страхування є ключовим інструментом для управління ризиками в аграрному господарстві. В умовах непередбачуваних природних явищ та макроекономічних викликів страхування забезпечує фінансовий захист аграріїв, допомагаючи знижувати збитки виробництва.

2. Для сталого розвитку аграрного сектору потрібна скоординована робота держави і сфери страхування. Формування ефективної системи страхового захисту потребує державної підтримки, здатної компенсувати ризики, зумовлені природними катаклізмами та збройними конфліктами, що, у свою чергу, сприятиме забезпеченню стабільності та продовольчої безпеки

3. Модернізація аграрного страхування через інноваційні технології та сучасні страхові рішення сприятиме зниженню ризиків. Використання роботизованих технологій, точного землеробства та індексних страхових моделей дозволить ефективніше оцінювати ризики, спрощуючи процес страхування та підвищуючи фінансову стабільність аграріїв.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Аграрне страхування виступає ключовим елементом забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарського сектору, особливо в умовах посилення кліматичних загроз, економічної нестабільності та геополітичної напруженості. В Україні аграрний сектор традиційно відіграє важливу роль у національній економіці, а страхування сільськогосподарських ризиків дедалі більше стає ефективним інструментом зменшення виробничих ризиків у сільському господарстві.

Для об’єктивної оцінки стану розвитку аграрного страхування в Україні доцільно провести аналіз сучасних тенденцій з урахуванням актуальних ризиків сьогодення. У таблиці 2.1 наведено ключові показники розвитку аграрного страхового сектору в Україні за період 2020–2024 рр.

Таблиця 2.1

**Сучасні тенденції розвитку аграрного страхування
в Україні за 2020-2024 рр.**

Показники	Рік					Зміни 2024 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	2023	2024	+/-	%
Страхові компанії, шт.	15	14	15	15	15	-	100
Площа с.-г. угідь, яка страхується, тис. га	1011,6	1316,9	193,8	154,07	136,09	-875,51	13
Страхові договори, шт.	3225	4288	484	460	408	-2817	12
Страхові платежі , тис. грн	175153,5	205929,9	81065,0	37405,7	101532,0	-73621,50	58
Страхові виплати, тис. грн	351836,0	117646,3	29830,4	21037,6	244703,0	-107133,0	70
Відношення виплат до премій, %	200,87	57,13	36,80	56,24	241,01	40,14	x

Джерело: сформовано за даними [8].

Аналіз таблиці 2.1 засвідчує про наявність суттєвих змін щодо показників розвитку аграрного страхування в Україні з 2020–2024 рр. Чисельність страхових компаній зберігалася на рівні – близько 15 учасників ринку, що свідчить про відносну сталість учасників страхового сектору. Проте площа сільськогосподарських угідь, які страхуються, різко зменшилася – з

понад 1000 тис. га у 2020 р. до близько 136 тис. га у 2024 р., що складає скорочення більш ніж на 87%. Це пов'язано з скороченням обсягів аграрного страхування у т. ч. і військовими діями на території України.

Кількість укладених страхових договорів також впала більш ніж у вісім разів – з 3225 у 2020 р. до 408 у 2024 р., що свідчить про суттєве зменшення активності аграріїв. Параметри страхових платежів знизилися майже вдвічі, однак страхові виплати у 2024 р. зросли майже у 12 разів порівняно з 2023 р. і значно перевищують показники попередніх років. Це призвело до рекордно високого коефіцієнта відношення виплат до премій – 241%, що вказує на високу частоту настання страхових подій, а відтак і виплат страхових відшкодувань.

Зростання страхових виплат свідчить про необхідність диверсифікації послуг страховиків та збалансування їх страхового портфеля з метою досягнення фінансової надійності, платоспроможності та рентабельності компаній. Відтак сегмент ринку аграрного страхування в Україні перебуває під впливом воєнного часу, що вимагає впровадження новітніх страхових технологій, здатних надавати надійний страховий захист потенційним страхувальникам. Для забезпечення стабільності сектору важливо розробляти нові продукти, які враховують специфіку воєнних ризиків і кліматичних змін, а також покращувати нормативно-правову базу. Без окреслених заходів подальше скорочення страхового покриття може суттєво послабити аграрний сектор і зробити його вразливим до зовнішніх загроз.

У таблиці 2.2 наведено рейтинг страхових компаній України за розміром страхових премій та виплат у сфері добровільного страхування сільськогосподарської продукції за 2024 рік.

Аналіз рейтингу страхових компаній за результатами добровільного страхування сільськогосподарської продукції у 2024 р. вказує на високу ступінь концентрації ринку. Лідером галузі є компанія ІНГО, на яку припадає 40,45% загального обсягу страхових платежів (41070 тис. грн із 101532 тис. грн). Водночас, компанія має надзвичайно високий рівень страхових виплат –

231215 тис. грн, що перевищує обсяг зібраних платежів більш ніж у п'ять разів (рівень виплат становить 562,98%), що свідчить про виняткову ситуацію або покриття великомасштабного страхового випадку.

Таблиця 2.2

**Рейтинг страхових компаній України
зі страхування сільгосппродукції продукції у 2024 р.**

№	Страхові компанії	Страхові платежі, тис. грн	Зароблені премії, тис. грн	Чисті зароблені премії, тис. грн	Питома вага виду у портфелі страховика, %	Страхові виплати, тис. грн	Рівень виплат, %	Рівень перестрахування, %
1	ІНГО	41070	41070	3 295	1,20	231215	562,98	91,98
2	UNIVERSALNA	31927	28678	16 588	1,26	2804	8,78	41,71
3	PZU УКРАЇНА	12440	12147	8 131	0,55	8792	70,67	53,33
4	ARX	12331	10781	5 253	0,29	1242	10,07	49,81
5	ОРАНТА	2650	2746	2 746	0,11	506	19,07	0,00
6	UPSK	553	571	571	0,10	77	13,93	0,00
7	ТАС СГ	270	240	240	0,01	62	23,00	0,00
8	ГАРДІАН	244	597	597	0,02	5	2,05	0,00
9	ББС ІНШУРАНС	34	62	62	0,01	0	0,00	0,00
10	ПЕРІША	11	11	11	0,00	0	0,00	0,00
Разом		101532	96908	37499	0,40	244703	241,01	62,90

Джерело: розраховано за даними [40].

Другу позицію займає компанія UNIVERSALNA з обсягом страхових платежів у 31,93 млн грн та помірним рівнем виплат на рівні 8,78%, що свідчить про більш збалансовану модель управління ризиками. У трійці лідерів також PZU Україна — 12440 тис. грн платежів та рівнем виплат 70,67%, що можна розглядати як адекватний показник для добровільного страхування. Більшість інших компаній демонструють невисокі обсяги діяльності у сфері аграрного страхування, що вказує на слабку зацікавленість у цьому сегменті або високу ризикогенність даного сегменту страхування. Загальний рівень перестрахування на ринку становить 62,90%, що свідчить про активну участь перестраховиків у покритті аграрних ризиків.

Отже, добровільне страхування сільськогосподарської продукції в Україні характеризується значною концентрацією ринку, зосередженим навколо кількох ключових гравців, і вимагає посилення державної допомоги

та реалізації механізмів зниження ризиків як для страхувальників, так і для страховиків.

Одним із ключових факторів ефективного функціонування ринку аграрного страхування є вибір оптимального каналу розповсюдження страхових продуктів. Страхові компанії використовують різні канали продажу залежно від специфіки цільової аудиторії, вартості обслуговування та рівня довіри клієнтів. На рис. 2.1 представлено структуру каналів диверсифікації страхових послуг у 2024 р.

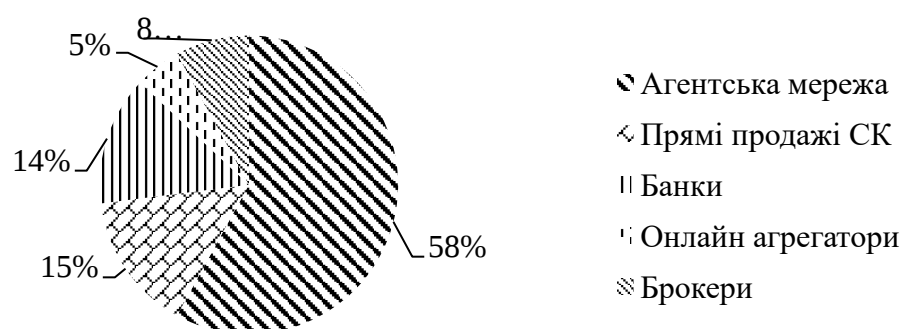

Рис. 2.1. Структура розповсюдження каналів продажу у сфері аграрного страхування за 2024 р.

Джерело: сформовано на основі даних НБУ [29].

Аналіз структури каналів продажу свідчить про явне домінування агентської мережі, частка якої становить 58%. Це вказує на те, що персональний контакт і локальна присутність залишаються основним інструментом просування аграрного страхування. Прямі продажі страховими компаніями посідають друге місце з показником 15%, що свідчить про зростання довіри до прямих комунікацій з клієнтом. Банківські канали охоплюють 14% загальної структури, підтверджуючи важливу роль банків як посередників, особливо з огляду на їхню присутність у сільських районах. Значно меншу частку займають брокери (8%) та онлайн-агрегатори (5%), що свідчить про низький рівень цифровізації цього сегмента.

Відтак, ринок аграрного страхування залишається традиційним у своїх підходах до розповсюдження продуктів, що створює потенціал для подальшої модернізації каналів продажу, зокрема через онлайн-платформи.

Аграрне страхування покриває різноманітні види ризиків, пов'язаних із вирощуванням сільськогосподарських культур, утриманням тварин, експлуатацією сільськогосподарської техніки, а також іншими ключовими аспектами аграрного виробництва. Кожна страхова компанія розробляє та пропонує власний набір страхових продуктів, орієнтуючись на специфічні потреби клієнтів, типові ризики регіону діяльності та власну експертність у певних сегментах аграрного ринку. Таким чином, асортимент послуг може суттєво варіюватися від класичного страхування врожаю до спеціалізованих програм, які включають страхування від посухи, повеней, шкідників чи навіть військових ризиків. У таблиці 2.3 наведено перелік страхових послуг, що позиціонують провідні страхові компанії України у сфері аграрного страхування.

Таблиця 2.3

**Варіанти страхового покриття ймовірних ризиків
у розрізі страхових компаній у 2024 р.**

Страхова компанія	Пропозиції страхових компаній щодо страхування					
	Посіви с/г культур на період перезимівлі	Майбутній врожай на період весна-літо	Майбутній врожай на весь період вирощування	Багаторічні насадження	Тварини і птиця	С/г техніка
ІНГО	✓	✓	✓	✓	✓	✓
UNIVERSALNA	✓	✓	✓	✓	✓	✓
PZU УКРАЇНА	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ARX	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ОРАНТА	✓	✓	✓	✓	✓	✓
UPSK	✓	✓	✓	✓	×	✓
ТАС СГ	✓	✓	✓	×	✓	✓
ГАРДІАН	✓	✓	✓	×	×	✓
ББС ІНШУРАНС	✓	✓	×	×	×	✓
ПЕРША	✓	✓	×	×	×	✓

Джерело: власні дослідження.

Аналіз таблиці свідчить, що більшість провідних страхових компаній, зокрема ІНГО, UNIVERSALNA, PZU Україна, ARX та ОРАНТА, надають повний спектр аграрних страхових послуг. Це свідчить про їхню комплексну присутність на ринку. Натомість деякі компанії, наприклад ББС ІНШУРАНС і ПЕРША, пропонують обмежений перелік послуг, зосереджуючись переважно на страхуванні посівів і техніки.

Варто відзначити, що страхування тварин і птиці, а також багаторічних насаджень охоплено меншим числом компаній, що може свідчити про вищий рівень ризику або нижчий попит у цих сегментах. Загалом, структура страхових послуг демонструє тенденцію до розширення універсальних продуктів, але із суттєвими відмінностями між компаніями за широтою покриття.

Висновки до розділу 2

1. Галузь аграрного страхування в Україні перебуває у стані глибоких трансформацій та пошуку оптимальних варіантів подальшого розвитку зважаючи на потенційні ризики військового стану в країні спричинена впливом воєнного конфлікту, економічною нестабільністю та кліматичними викликами. Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній, ринок демонструє зростання фінансових показників, що створює умови для подальшого розвитку галузі.

2. Сегмент страхування аграрної продукції суттєво звузився у 2021–2023 рр., що проявляється у зменшенні обсягів премій, виплат і кількості застрахованих випадків. Це свідчить про зниження попиту на аграрного страхування, зумовлене високими ризиками, обмеженим доступом до фінансування та браком довіри до страхових механізмів.

3. Модель розповсюдження страхових послуг залишається традиційною, із домінуванням агентських мереж, при цьому частка цифрових каналів залишається низькою. Водночас, найбільші страхові компанії розширюють спектр продуктів, адаптуючись до потреб аграрних виробників, що відкриває перспективи для модернізації системи страхування сільськогосподарської продукції в Україні.

РОЗДІЛ 3

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗШИРЕННЯ СТРАХОВОГО ПОКРИТТЯ ПОТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИРОБНИЦТВОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сільське господарство як галузь є особливо вразливою до впливу зовнішніх факторів, зокрема кліматичних змін, природних катастроф, нестабільних ринкових цін та збройних конфліктів. Традиційні моделі аграрного страхового ринку України часто не забезпечують достатнього рівня захисту аграрних виробників. У цьому контексті актуальним є впровадження інноваційних підходів до розширення страхового покриття. Прогнозування у сфері аграрного страхування є необхідним, оскільки дозволяє заздалегідь оцінити потенційні ризики, що можуть вплинути на виробництво сільськогосподарської продукції. Здійснюючи прогнозування страхові компанії мають можливість впроваджувати інноваційні страхові послуги максимально адаптовані до змін клімату, економічних умов та нових загроз, таких як воєнні конфлікти чи пандемії. Прогнозування допомагає не лише знизити невизначеність і фінансові втрати для аграріїв, а й оптимізувати страхове покриття, роблячи його більш гнучким і точним.

Одним із сучасних підходів до аналізу та прогнозування фінансових результатів діяльності страхових компаній є метод Монте-Карло. Його перевага полягає у можливості врахування високої невизначеності зовнішнього середовища шляхом моделювання численних можливих сценаріїв. Це забезпечує не лише оцінку потенційних ризиків, а й дозволяє встановити межі варіації основних фінансових індикаторів.

У рамках цього дослідження для побудови імітаційної моделі на основі методу Монте-Карло були використані такі вихідні параметри: площа сільськогосподарських угідь, що підлягають страхуванню ($P_{\text{сг}}$, тис.га), кількість укладених страхових договорів (СД, шт.), сума страхових платежів (СП, тис. грн), обсяг страхових виплат (СВ, тис. грн) та відношення страхових

виплат до страхових премій (В, %). Прогнозування цих показників дозволяє заздалегідь оцінити розвиток ринку аграрного страхування, визначити потенційні фінансові навантаження на страховиків і спрогнозувати їхню здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами. Зокрема, прогноз площі застрахованих угідь допомагає оцінити охоплення аграрного сектору страхуванням, що є важливим для розуміння масштабу захисту сільськогосподарського виробництва.

Прогноз кількості страхових договорів дає змогу передбачити попит на страхові послуги, а оцінка страхових платежів – майбутні надходження до страхових компаній. Аналіз майбутніх страхових виплат допомагає визначити можливі витрати та фінансові ризики страховиків. Відношення виплат до премій дозволяє оцінити ефективність і збалансованість страхових продуктів, що є основою для коригування тарифної політики і розробки нових страхових механізмів. Для прогнозування результатів у сфері аграрного страхування застосовується метод моделювання з 500 ітераціями, які базуються на випадкових змінних. Кожна ітерація враховує різні варіанти цих показників, що дозволяє сформувати варіація можливих значень показників аграрного страхування у 2025 р. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Аналіз результатів планування основних показників аграрного страхування в Україні за методом Монте-Карло

Показники	П _{сг} , тис.га	СД, шт	СП, тис.грн	СВ, тис.грн	В, %
Середній показник	909,00	2 565	104 628,50	238 595,00	155,50
Стандартне відхилення	299,00	1 236	22 803,50	81 342,00	70,50
Коефіцієнт варіації	3,04	2,08	4,59	2,93	2,21
Мінімум	610,00	1 329	81 825,00	157 253,00	85,00
Максимум	1 208,00	3 801	127 432,00	319 937,00	226,00

Джерело: власне дослідження

Аналіз засвідчує достовірність отриманих результатів завдяки стабільності стандартного відхилення та коефіцієнтів варіації у всіх випадках. У таблиці 3.2 наведено основні параметри планування аграрного страхування

в Україні за трьома сценаріями: песимістичним, оптимістичним та найбільш ймовірним.

Таблиця 3.2

Важливі параметри планування аграрного страхування в Україні

Показники	Сценарії		
	Песимістичний	Оптимістичний	Найбільш ймовірний
Площа с.-г. угідь, яка страхується, тис. га	610,00	1 208,00	909,00
Страхові договори, шт.	1 329	3 801	2 565
Страхові платежі, тис. грн	81 825,00	127 432,00	104 628,50
Страхові виплати, тис. грн	157 253,00	319 937,00	238 595,00
Відношення виплат до премій, %	85,00	226	155,50

Джерело: власні дослідження.

За песимістичним сценарієм очікується найменша застрахована площа : 610 тис. га, а чисельність страхових договорів складе 1 329, при цьому сума страхових платежів буде 81 825 тис. грн. Водночас страхові виплати можуть досягти 157 253 тис. грн, а відношення виплат до премій складе 85%. Оптимістичний сценарій передбачає максимальне страхове покриття : 1 208 тис. га, 3 801 договір та страхові платежі на рівні 127432 тис. грн. Проте виплати в цьому випадку можуть сягнути 319 937 тис. грн, а відношення виплат до премій - 226%, що свідчить про значні фінансові зобов'язання. Найбільш ймовірний сценарій відображає середні показники: застрахована площа 909 тис. га, 2 565 страхових договорів, страхові платежі - 104 628,5 тис. грн, а страхові виплати - 238 595 тис. грн із відношенням виплат до премій 155,5%.

Інноваційні підходи до розширення страхового покриття потенційних ризиків, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції, є важливим кроком у адаптації агросектору до змінюваних умов. Одним із перспективних напрямків є параметричне страхування, яке використовує об'єктивні індекси, такі як погодні умови, вегетаційні індекси або ціни на продукцію, для визначення моменту виплати страхових сум. Такий підхід дозволяє уникнути складних і тривалих процедур оцінки фактичних збитків,

що, в свою чергу, прискорює виплати аграріям та підвищує прозорість процесу. Іншим важливим напрямком є цифровізація агрового страхування, яка включає використання технологій дистанційного зондування Землі, безпілотних літальних апаратів (дронів) та Інтернету речей (IoT). Ці технології дозволяють здійснювати моніторинг стану посівів в реальному часі, точно визначати площі пошкоджень та оперативно реагувати на зміну погодних умов або інших ризиків. Це забезпечує не тільки більш точну оцінку ризиків, але й знижує витрати на адміністрування страхових випадків.

Рис. 3.1. Інноваційні підходи до розширення страхового покриття потенційних ризиків, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції

Джерело: розроблено автором на основі [25].

Блокчейн-технології також можуть стати важливим інструментом для покращення аграрного страхування. Вони дозволяють створити прозорі та незмінні договори, а також автоматизувати виплати через смарт-контракти, що знижує ризик шахрайства та підвищує довіру до страхових компаній. Крім того, блокчейн дозволяє забезпечити повну цифрову історію кожного господарства, що може бути корисним для аналізу ризиків та підвищення ефективності страхових продуктів.

Одним із найбільш ефективних підходів є комплексні програми управління аграрними ризиками, які поєднують страхування з іншими

фінансовими інструментами. Наприклад, кредитні продукти, що прив'язані до наявності страхового захисту, можуть допомогти аграріям отримати доступ до фінансування на більш вигідних умовах. Такі програми можуть також включати форвардні контракти з вбудованими страховими механізмами, що дозволяють знизити фінансові ризики в умовах невизначеності.

Мультиризикові програми страхування представляють ще один підхід, що дозволяє розширити страхове покриття, включаючи захист від природно-кліматичних, біологічних та ринкових ризиків. Такі програми дозволяють аграріям застрахувати весь виробничий цикл, від посіву до реалізації продукції, що значно знижує ризики та покращує фінансову стабільність сільськогосподарських підприємств.

Зміна клімату вимагає інтеграції страхових продуктів із кліматичними програмами, що стимулюватиме впровадження кліматично стійких аграрних технологій. Наприклад, аграрії, які використовують посухостійкі сорти або технології точного землеробства, можуть отримати знижки на страхові премії. Це не тільки сприяє зниженню ризиків для аграріїв, але й стимулює більш сталий розвиток агросектору.

Нарешті, важливим елементом є державне-приватне партнерство, яке забезпечує ефективну реалізацію інноваційних страхових продуктів. Держава може надавати субсидії для підтримки аграрного страхування, створюючи таким чином доступ до більш вигідних умов для малих та середніх фермерів. Також важливим є створення спеціалізованих страхових пулів та фондів, які дозволять покрити катастрофічні ризики, що можуть виникнути внаслідок стихійних лих чи інших непередбачених подій[37].

Усе це разом формує комплексну систему, яка здатна ефективно управляти ризиками та сприяти сталому розвитку агросектору, підвищуючи рівень захищеності аграріїв від різноманітних факторів, що впливають на виробництво сільськогосподарської продукції.

Висновки по розділу 3

1. Сільське господарство є однією з найбільш вразливих галузей до різноманітних ризиків, таких як кліматичні зміни, природні катастрофи та нестабільні ринкові умови. Традиційні моделі аграрного страхування не завжди забезпечують достатнього рівня захисту для аграріїв, особливо для малих та середніх фермерів.

2. В Україні розвиток аграрного страхування прогнозується за трьома сценаріями. Песимістичний передбачає мінімальне охоплення – 610 тис. га, 1329 договорів і 85% рівень виплат. Оптимістичний – найбільші показники: 1208 тис. га, 3801 договір і 226% рівень виплат. Найбільш імовірний варіант розглядає середні значення – 909 тис. га, 2 565 договорів та 155,5% рівень виплат.

3. Інноваційні підходи в аграрному страхуванні включають параметричне страхування на основі об'єктивних індексів для швидких виплат, цифровізацію з використанням дронів і IoT для моніторингу ризиків, а також блокчейн для прозорості договорів і автоматизації виплат. Комплексні програми управління ризиками, зокрема мультиризикові продукти та державно-приватне партнерство, сприяють зниженню фінансових ризиків і покращенню доступу до фінансування для аграріїв.

ВИСНОВКИ

Представлені результати написання кваліфікаційної роботи дають підстави для певних узагальнень та висновків.

1. Обґрунтовано вагомість аграрного страхування як ключового інструменту стабілізації сільськогосподарського сектору України, що сприяє забезпеченню продовольчої безпеки та фінансової захищеності аграрних виробників в умовах високих природно-кліматичних і економічних ризиків. Визначено об'єкти і суб'єкти страхування, категорії ризиків та механізми компенсації збитків, що дозволить забезпечити баланс інтересів всіх учасників ринку.

2. Проаналізовано сучасні тенденції аграрного страхування в Україні за 2020–2024 рр. Аналіз показує значні зміни у ключових показниках. Кількість страхових компаній залишалася стабільною, проте площа сільськогосподарських угідь, які страхуються, різко зменшилася. Кількість укладених страхових договорів також впала більш ніж у вісім разів, обсяги страхових платежів знизилися майже вдвічі, однак страхові виплати у 2024 р. зросли майже у 12 разів порівняно з 2023 р. і значно перевищують показники попередніх років.

3. Досліджено, що традиційні канали продажу страхових продуктів, зокрема агентська мережа, все ще домінують на ринку, хоча цифровізація процесу відкриває нові можливості. Перехід на цифрові платформи, онлайн-агрегатори та інші новітні технології може значно спростити доступ до страхових продуктів, знизити витрати на їх розповсюдження та забезпечити більшу прозорість у взаєминах між страховиками і аграрними виробниками.

4. Визначено, що великі страхові компанії, які займають значну частину ринку, надають широкий спектр аграрних страхових послуг. Вони покривають всі основні напрямки аграрного виробництва, включаючи страхування посівів, техніки, тварин і багаторічних насаджень.

5. Планування аграрного страхування в Україні розглядалося за трьома сценаріями: песимістичним, оптимістичним і найбільш ймовірним. У

результаті сценарного аналізу розвитку аграрного страхування в Україні встановлено, що можливі траєкторії охоплюють широкий спектр показників – від мінімального рівня страхового покриття до максимально розвиненої моделі із суттєвим зростанням кількості договорів, застрахованих площ, страхових премій та виплат. Песимістичний сценарій передбачає збереження поточних тенденцій і слабку активність ринку, що загрожує подальшим скороченням фінансового захисту аграрних виробників. Оптимістичний сценарій демонструє потенціал для розширення страхового покриття та значного зростання обсягів страхових операцій за умов належної підтримки, вдосконалення інфраструктури ринку та сприятливого інвестиційного середовища. Найбільш ймовірний сценарій окреслює помірне відновлення ринку із поступовим нарощенням довіри до страхових інструментів і збільшенням обсягів покриття, що може стати основою для стабілізації та подальшого розвитку аграрного страхування в Україні.

6. За результатами проведеного дослідження встановлено, що інноваційні методи аграрного страхування включають параметричне страхування, що використовує об'єктивні індекси для оперативного визначення виплат, а також цифровізацію за допомогою дронів та Інтернету речей (IoT) для точного моніторингу ризиків. Блокчейн-технології забезпечують прозорість договорів і автоматизацію виплат через смарт-контракти, що зменшує ймовірність шахрайства. Комплексні програми управління аграрними ризиками, включаючи мультиризикові страхові продукти та державне-приватне партнерство, допомагають сільськогосподарським виробникам зменшити потенційні ризики та забезпечити фінансово-економічну надійність виробничо-господарської діяльності на середньострокову та довгострокову перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрострахування: рейтинг страхових компаній України за 2020–2023 роки. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/20/12/76> (дата звернення: 09.05.2025).
2. Бечко П. К., Бондаренко Н. В., Пономаренко О. В., Трушевський О. О. Аграрне страхування та його розвиток за сучасних умов. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2022. С. 275-282. URL: <https://salo.li/B9d8Dd6> (дата звернення: 09.05.2025).
3. Бечко П. К., Лиса Н. В., Пономаренко О. В., Трушевський О. О. Аграрне страхування в контексті сталого розвитку сільського господарства в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2022. С. 275-282. URL: <https://salo.li/94BeB15> (дата звернення: 09.05.2025).
4. Бондаренко Н. В., Пономаренко О. В., Голобойченко Б. А., Клименко В. О., Демчук В. М. Страхування стратегічний механізм для забезпечення сталого розвитку підприємств аграрного сектору економіки. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 4(22). С. 88-101.
5. Бондарчук М. К., Кондрат І. Ю. Особливості розвитку сільськогосподарського страхування в Україні на засадах державно-приватного партнерства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.1. С. 182-188.
6. Вдовенко Л. О. Проблеми агрострахування в Україні та шляхи їх вирішення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 4. С. 20-34.
7. Віленчук О. М. Аграрне страхування в Україні: парадигма становлення та стратегія розвитку: монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 380 с.
8. Віленчук О. М., Савицька А. С. Сучасні тренди розвитку загальноєвропейського ринку аграрного страхування: можливості та перспективи для України. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 253-259.

9. Власюк С. А., Хомутовська Д. А. Розвиток агрострахування в сучасних умовах. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції* (26 травня 2022 р., м. Умань). Умань, 2022. С. 41-43.

10. Власюк С. А. Особливості функціонування страхової діяльності аграрної сфери України. *Сталий розвиток економіки, суспільства та підприємництва : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (27-28 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ) / за ред. І. Перевозової. Львів : Видавець Кошовий Б., 2023. С. 595.

11. Глобальний ринок агрострахування до 2030 року зросте до \$65,7 млрд. URL: <https://forinsurer.com/ratings/24/10/81> (дата звернення: 09.05.2025).

12. Грицина О. В., Божанова О. В. Аграрне страхування в час війни. Цифрова трансформація фінансової системи України та країн V-4 в умовах євроінтеграції : збірник тез IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Дубляни, 16 травня 2024 р.). Дубляни : ЛНУП, 2024. Ч. 2. С. 207-210. URL: <https://salo.li/7f84654> (дата звернення: 09.05.2025).

13. Грицина О., Шолудько О., Синявська Л., Колодій А., Агрес О. Страхування аграрного сектора України в час війни: реалії та можливості. *Аграрна економіка*. 2023. № 16(1-2). С. 125-131.

14. Давидюк А. А. Роль та значення страхування у мінімізації сільськогосподарських ризиків. *Розвиток фінансово-економічних відносин у суспільстві в умовах прояву фінансових ризиків: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної інтернетконференції* (м. Кам'янець-Подільський, 04 квітня 2025 року). Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2025. С. 68-72.

15. Давидюк А. А. Сучасні тенденції розвитку аграрного страхування в Україні. *Матеріали науково-практичної студентської конференції «Фінансове забезпечення економіки»* (30 травня 2025 р.). Житомир. Поліський національний університет, 2025. С. 18-20.

16. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.05.2025).
17. Джавадзаде Х., Маслак Н., Рудь І., Бровко С., Добіжа Н. Вплив програм страхування врожаю на фінансову стійкість аграрних підприємств. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2025. № 2(61). С. 180-190.
18. Дрозд В. О. Розвиток інституціонального середовища аграрного страхування в Україні. URL: <https://surl.li/iryqeb> (дата звернення: 09.05.2025).
19. Зоря О. П. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Сумського нац. аграрного університету*. Сер. Фінанси і кредит. 2013. № 1. С. 12-15.
20. Ігошин М. М. Правове забезпечення страхування в аграрному секторі національної економіки України як складової регіональної безпеки. *Київський часопис права*. 2025. № 1. С. 54-59.
21. Кисільова І. Ю., Краснощок Я. В. Problems of Development of the Agricultural Insurance Market in Ukraine. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 9.
22. Клименко М. С., Діброва Л. В. Теоретичні аспекти хеджування ризиків виробників аграрної продукції в умовах сучасних викликів. *Науково-редакційна колегія: Організаційний комітет*. 2024. С. 34.
23. Король С. Ринок страхування аграрного сектору України: сучасний стан. *Сталий розвиток складних соціально-економічних систем в умовах*. 2024. С. 394.
24. Крижова В. А. Особливості страхування в аграрному секторі. *Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів*. 2024. С. 7. URL: <https://surl.li/plmxoc> (дата звернення: 09.05.2025).
25. Ксьонжик І. В., Жовта Н. А. Аграрне страхування. *XV Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»* (10-12 листопада 2021 р., м. Одеса). URL: <https://salo.li/6796D47> (дата звернення: 09.05.2025).

26. Маслов М. В. Страхування врожаю сільськогосподарських культур: стан та проблеми. *Збірник матеріалів Звітної студентської наукової конференції за результатами науково-дослідної роботи у 2022 р.* / за заг. ред. В. М. Коваліва, Р. Д. Федіва. Дубляни, 2023. С. 105.

27. Мельник О. І. Стан та перспективи розвитку ринку агрострахування. *Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри : доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції* (м. Миколаїв, 30-31 травня 2024 р.) / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 246-248.

28. Минкіна Г. Удосконалення інфраструктурного забезпечення ринку аграрного страхування. *Європейське майбутнє: філософсько-освітні студії : збірник наукових праць* (частина 2) / за ред. Г. Д. Берегової та ін. Херсон : вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2024. С. 245-252.

29. Наглядова статистика : веб-сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 09.05.2025).

30. Окунець М. Ризики страхування аграрного сектору України в час війни. *Сучасний менеджмент: витоки, реалії та перспективи розвитку : тези доп. IX Всеукр. студент. наук.-практ. конф., присвяч. 72-ій річниці від дня народження д.е.н., професора Петра Степановича Березівського*. Львів, 2023. С. 255.

31. Осіпова А. А., Непочатенко З. В. Ефективні моделі підтримки сільськогосподарського виробництва у світі та перспективи для України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 16.

32. Осіпова А. А., Барабаш Л. В., Дрозд В. О. Моделі агрострахування у світовому контексті. *Ефективна економіка*. 2024. № 6. URL: <https://surl.li/azrrzb> (дата звернення: 09.05.2025).

33. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (в редакції від 20.06.2024р.) № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

34. Прокопчук О. Т., Клименко В. О. Аспекти функціонування страхових організацій на ринку аграрного страхування України. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2024. С. 17-28.

35. Прокопчук О. Т., Мельник К. М., Гузар Б. С. Особливості страхових продуктів для аграрного сектору економіки. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*, 2017. Вип. 91. Ч. 2: Економічні науки. С. 32-44.

36. Рейтинг страхових компаній України. Forinsurer – онлайн-журнал про технології страхування, insurtech та fintech : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення: 10.05.2025).

37. Рубцова Н. М., Радченко Н. Г., Трусова Н. Г. Страховий захист аграрних виробників України: огляд страхових компаній та продуктів. *Бізнес-Інформ*. 2021. С. 249-256.

38. Рунчева Н. В., Дегтярьова Д. С. Аграрне страхування в Україні в контексті світового досвіду. 2022.

39. Солодовникова І. Л. Державна допомога у сфері страхування як засіб регулювання ризиків в аграрному секторі. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 10. С. 168-173.

40. Статистика страхового ринку України : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення: 05.05.2025).

41. Трушевський О. О. Застосування обов'язкової форми страхування у сільському господарстві. *The 6th International scientific and practical conference "Science in the modern world: innovations and challenges"* (February 20-22, 2025). Toronto, Canada : Perfect Publishing, 2025. С. 576.

42. Україна з початку війни втратила 20,5% своїх сільгоспземель, що призвело до скорочення виробництва сільгоспродукції. URL:<https://forinsurer.com/news/25/03/20/44746> (дата звернення: 05.05.2025).

43. Юрченко, О. А., Свирида, О. А. Аграрне страхування з державною підтримкою: українські реалії та зарубіжний досвід. *Підприємництво та інновації*. (25). 2022. С. 123-127.

44. FinAwards: категорія страхові компанії : веб-сайт. URL: <https://finawards.com.ua/> (дата звернення: 09.05.2025).

45. Fedorovych I. Modern information technologies as a tool for improving agricultural insurance mechanisms. *Ekonomichnyy analiz*. 2025. Vol. 35, № 1. P. 78-90.

46. Skydan O., Vilenchuk O., Valinkevych N., Kurovska N., Reznik N. Formation of Stakeholders' Interaction of Agricultural Insurance on the Basis of Corporate Social Responsibility. ICBT 2021: *Sustainable Finance, Digitalization and the Role of International Conference on Business and Technology*, volume 487. 2022. Pp. 623–640. DOI: 10.1007/978-3-031-08084-5_45.